

- چخاله (Çexalê):** فیقیی نه گه هشتی.
- چفته (Çuxte):** لیان.
- چغز (Çexz):** بهق - دهنگی بهقی - قونیر.
- چفک (Çuxuk):** چوبچک، سفیانک.
- چغل (Çexel):** هر تشتی کوب دانا نه هیته جویتن، وهکی: گوشتی نه که لاندی - کوریشک، قورمچک.
- چغل (Çuxel):** زری و کومزری، جل و بهرگین شه ری.
- چغل (Çuxul):** ناخفتن شه گوھیز، جه هسویس.
- چغند (Çuxund):** مه زن، مه توت.
- چغندر (Çuxender):** سلک.
- چغندرکار (Çuxenderkar):** جوتیاری کوکاری وی چاندنا سلکا بیت.
- چغو (Çuxû):** چوبچک، سفیانک - بوم، کوند.
- چفت (Çeft):** سیخمه کوچه قین دارمیوئ و شاکین کولندا و تشتین ژفی رهنگی دهاقیزنه سهر - بان، پتسر بو بانیت
- قوبه هی (گونبه دی) دهیته گوتن.
- چفت (Çêft):** زنجیر یان خه له کا کو ده ری خانی پی دهیته دائیخستن.
- چفته (Çefte):** خوه هر، چه میای - نه وه بی، دره و، بوھتان.
- چک (Çek):** مله یب - نه رزنک - زلله ه، شهق.
- چک (Çêk):** دلوپ. ههروه سا په یقین (چکره، چکاله، چکانه، چکه، چکله) ژی لکارن.
- چک (Çuk):** چوک. په یفا (زانو) پتر ل کاره.
- چکاچک (Çukaçuk):** چک چک، پست پست (ناخفتنه ک کو که تیبه ته دهقی خه لکی). ههروه سا د زمانی فارسی دا په یقین (چک چک، پیچ پیچ) ژی بکار دهین.
- چکاد (Çekad):** راستکا سهری - ژ نه نیی و نه قراز - سهری چیا ی، کیلیا چیا ی.
- چکامه (Çekamê):** شعر، هوزان، چامه.
- چکامه سرا (Çekamê sera):** شاعر، هوزانغان.
- چکاوک (Çekavek):** فرنده کی وهکی چوبچکی یه، لی ژ وی

چهل (۴۰) - ههسپیی کو ههردو
دهست یانژی دهستی وی یی راستی
و پی وی یی چه پی سپی بیت -
کیم عاقل، نهزان، ههبله، دهبهنگ.

چل (Çel): سکر.

چلاس (Çelas): چل (مرۆقی کو ژ
به ر بی نهفسی یا خوه یی ناماده
بیت خوه رهزبل و بی بها بکهت
بهس داکو پاریهکی نانی ژ کهسی
هه مبهری خوه وه رگریت).

چلب (Çeleb): نامیرهکی موزیکتی
یه وهکی دو قه پاخین قازانانه کو
لیک ددهن. په یثا (سنج) پتر لکاره
- دهنگ و دور، هوسه و ههرا.

چلبله (Çulbule-ê): بلهز -
نیگه رانی، بی قه راری.

چلپاسه (Çelpasê): مارگیسه.
په یثین (کلپاسه، کلباسه،
سوسمار، مارمولک، کرباسه،
کرباشه، کرباشو، کربش، کربشه،
باشو، ماتورنگ) ژ لکارن.

چلچله (Çêlçêlê): حاجی ره شک -
ههروهسا (کویسه له) یه ژی.

چلچلی (Çêlçêlî): بی کو بدویف
پویچاتی بکه قییت و چو د لئی خوه
دا نه هیلیت، ب تایبهت ژ چل

مهزنتره و خوهش ئاوازه. ههروهسا
قی فرندهی ناقتین (چکاوه، چکاو،
چاوک، چکوک، چرز، مانوک،
مانورک، جل، جلک، ژوله، هوژه،
خجو، خاک خسپه) ژی هه نه و ب
عه ره بی دبیژنی (قبره) - ناقتی
ئاوازه کا موزیکا ئیرانی یه.

چکری (Çukrî): ریتفاس.

چکس (Çekes): هیلینا فرندین
نیچیری، وهکی: (بازی، شاهین
و..... هتد).

چکسه (Çekse): پرته کا کاغهزی یه
کو وهکی گو بعا (مخروط) ئی
هاتبیته پیچان و توفک و
دهرمانک و بهارات و... هتد،
بکه نه دناف دا.

چکش (Çekuş): چه کوچ، چاکوچ.

چکه (Çekê): بچویک، هویر -
لیبۆک، کهسی کو ب چقیلی و
تامساریین خوه خه لکی بکه نینت.

چکیدن (Çêkîden): دلوب کرن،
چپک ژ جهه کی کهفتن.

چگونه (Çêgûnê): ئالاقه کی
پرسیاری یه، ئانکو: کوسا، چهوا،
چ رهنگ، چ جور، چ تهرز.

چل (Çêl): کورتکریا هژمارا

- سالیبی و ویتفه .
چلک (Çulek): کنفی نارموبشی - گلولکا نارموبشی یان بهنکی .
چلک (Çêlk): هسکیف، مفسک .
چلمله (Çelmelê): ب ههروه، بهلاش، بی بهرامبهه . ههروهسا په‌یفتین (رایگان، مفت) ژی لکارن .
چلنگر (Çêlênger): کلیل ساز، قفل چیکهه .
چلو (Çêlo): برنجا که لاندی و ناماده بو خوارنی .
چله (Çêllê): چلله (به‌نکه‌کی قاییمه ژ به‌رکوی بی ژ گه‌له‌ک دافین زراف هاتیه چیکرن) - چلله (چل رۆژی، رۆژا چلی پشته مرنی یان پشته بوونی)، هه‌ر تشتی کو په‌یوه‌ندی ب هژمارا (۴۰) چل فه هه‌بیت .
چلیپا (Çêlîpa): خاچ - درکه‌یه ژ بسکین یاری .
چم (Çem): خوه نازدارکرن - ریثقه‌چوونا ب نازداری - ریکخستی - شه‌نگسته - دبه‌رخوه‌راچوون، خوه که‌شخه‌کرن - شروقه (روحا ناخفتن و گوتنی) .
چمانه (Çemanê-e): په‌یاله، جاما مه‌یی، کولندی کو مه‌یی بکه‌نی .
- چمانه (Çumane):** گیانه‌وه‌ر، حه‌یوان .
چمانی (Çemanî): مه‌یگیپر (ساقی) .
چمپا (Çempa): برنجی گرده (برنجی رویتک) .
چمچاچ (Çemçaç): چه‌میای، خوه‌هر - پشت چه‌میای، پشت قلوژ .
چمچم (Çumçum): کلاش، جوژه‌کی پیلا‌قانه کو ژ به‌نکا ده‌یته چیکرن - سمین گیانه‌وه‌رین چاری .
چمچه (Çumçumê): ده‌نگی بیین مرؤفا و گیانه‌وه‌را .
چمخال (Çemxal): جوژه‌کی چه‌کی بوو کو د که‌فن دا بکار دهات .
چمدان (Çemedan): یا ژ په‌یثا (جامه‌دان) هاتی، نانکو: چانتی جلکا کو مرؤف بو سه‌فه‌را دگه‌ل خوه دگپرنیت .
چمن (Çemen): جهی که‌سکاتی لی، چیمه‌ن - فریز .
چموش (Çemûş): شه‌مبوز، شه‌هموز (ده‌واری شه‌مبوز) .
چمین (Çemîn): میز، میزتن، بخوه‌فه میزتن .

چهند (هه تا کهنگی) - ب په یقین بهری و پشتی خوښه و اتا یین نویتر ددهت، وهکی: (چندانکه: هند، هه تا کو؛ یان، دوچندان: دوبه رابه، دو جار هند).

چندش (Çendêş): نیگه رانی و قههرا کو بو مروقی چیدبیت ژ نه گهری دیتنا تشتهک یان دیمه نه کی دلش.

چنگ (Çeng): په نچ (پینج تیلین دهستی مروقی، یان په نجین گیانه وهر) - هه تشته کی چه میای یان سهر خوهر بیت - نامیره کی موزیکه یه.

چنگ (Çêng): نیکلې فرندا.
چنگار (Çengar): کیتزاله - ناخی ئیشه کی یه کو برین یان جهی وهرمتی وهکی پین کیتزاله یه.

چنگال (Çengal): په نچ (چنگ) - چه تال (تالاقه کی خوارنی یه).

چنه (Çêne): چنیک، دندکیت تومکی کو مریشک ژ نه ردی رادکته و دخوت.

چنه (Çênê): نه رزنک.

چنین (Çunîn): هوسا.

چو (Ço): وهکی، مینا.

چناچن (Çenaçen): دهنگی کو ژ کفانی دهیت ده می کو تیرا لدویف ئیک پی دهاقیژن.

چنان (Çunan): کورتکریا (چون آن): وهسا، وهتوف، ولو.

چنانچون (Çunançon): ههروهسا، ههروهتوف.

چنانچه (Çunançe): ژ په یقین (مهرج - شرط) یه: هه گهر، هه رگافا.

چنبر (Çenber): دورماندوری بازنه ی (محیط دائرة) - خه لک - هه تشته بازنه یی.

چنبک (Çunbek): جوهره کی روینشتنی یه (وهکه هم دبیزن: فلان کهس یی ب کوندلیسک چوی یان یا خوهر کره قورمک) بو زانین هندهک گورین کهفن هاتینه قه دیتن کو بقی رهنگی روینشتنی، مری تیدا هاتبوون بن ناخکرن.

چنبه (Çunbê): داری مهزن و ستوبر، یان هه تشته کی مهزن و ستوبر و ژ وان مروقی قه له و.

چنته (Çente): چنته، جانته.

چند (Çend): په یقا پرسپاری یه: چه ند (بو هژماری و بو بهای) -

- چ (بۆ سه رسورمانتی، وهکی: چ خرابه!، چ ده لاله!) .

چه (Çe-ê): هیماییتی بچوبیک کرنی، یه، وهکی: (آلوجه: حولیچهک - دریاچه: ده ریا بچوبیک، گۆل).

چه (Çeh): کورتکریا په یقا (چاه)ه، ئانکو: بیر، بیرا ئاقتی.

چهار (Çehar): هژمارا (۴) چوار.

چهارده (Çeharde): هژمارا (۱۴) چوارده.

چهارزانو (Çeharzanû):

چوارمیرکی، میهفانیک (جورهکی روینشتنی).

چهارشاخ (Çeharşax): ملهیتب.

چهارشنبه (Çeharşenbê):

چوارشه مبی (ناقتی روژا پینجی یه ژهر ههفتیه کی).

چهارشنبه سوری (Çeharşenbê Sûrî):

سûrî: جهژن و که یفکر نه کا

ئیرانیانه کو ههر سال ل شهفا چوارشه مبی یا دویمایی ژ هه یقا (اسفند = کو هه یقا دویمایی یه ژ

سالا هه تاقتی، یان وهرزی

زخستانتی) ئاگری هلدکه ن و خوه ل

سه را دهاقیژن و دبیتژن: «سرخی

تو از من، زردی من از تو» .

چوب (Çûb): دار (داری سوتنی یان داری کو بکیر نه جارین بهیت).

چوبدار (Çûbdar): خودان تهرش و که وال.

چوپان (Çûpan): شقان. ههروهسا

په یقتین (شبان، رمه بان، رمه یار، رمیار و رامیار)ژی لکارن.

چوچونچه (Çûçûnçe): جوړهکی

په رۆکی ته نک و رهنگ سپی یه کو لدهمی هافینتی جل و بهرگا ژتی چیدکه ن.

چوخا (Çoxa): چوخک.

چوشک (Çûşek): گوزکی بچوبیکی

ب لوبوبیک.

چوشیدن (Çûşîden): میهتن،

میژتن.

چوگان (Çogan): کاشو (داره که کو

بۆ یاریا گویانتی یان کاشووانتی بکار دئینن).

چون (Çon): وهکی، مینا - دهمی

کو، وهختی کو - چونکی، ژ بهر کو - چهوا، کوسا، کوتوف.

چونه (Çûnê): گرکییت هه قیری.

چه (Çê): ژ بهر کو - چ (چ نه شه، چ

نه وی هه) - چ (بۆ پرسیارتی،

وهکی: چ دبیتژی؟) - چه ند - چهوا

- چهارصد (Çehar sed):** هژمارا (۴۰۰) چوارسه د.
- چهجه (Çehçehê):** ئاوازا بلبلی یان ههر فرنده کئی خوه شخوان.
- چهره (Çêhrê):** روی، روخسار.
- چهل (Çêhêl):** هژمارا (۴۰) چل.
- چی (Çî):** کورتکریا په یثقا «چیز: تشت» - ئالاقی پرسبیاری یه نانکو (چ؟). ههروهسا پاشگره کئی زمانی توکی یه کود زمانی فارسی دا ژی لکاره، وهکی: (چایچی، قماشچی).
- چیدن (Çîden):** چین (چینا سیثقا، چینا گولا، دروینا گیای ژ ئوردی) - برین یان کورتکرن یان قوساندنا نینوک و موی یا - هلگرتن (دهمی مریشک یان چوپچک دندکیت تومکی ژ ئوردی هه لدگریت) - هه لبرژارتن و قافییرکرن - ریزکرن (لدویف ئیک یان لسه رئیک ب ریکویپکی).
- چیره (Çîrê):** سه رکهفتی، کهسی کو ب تمامی نه یاری خوه بیخته بن دهستی خوه و غه لابه تی لسه بکه ت.
- چیره دست (Çîrêdest):** هونه رمه ند، شاره زا.
- چیز (Çîz):** تشت (ههر تشته کئی بی گیان).
- چیزک (Çîzek):** کورتکریا په یثقا (چیزه، نانکو: تشتوک - ژویژی.
- چیست (Çîst):** په یثقا پرسبیاری یه، نانکو: چی یه؟
- چیستان (Çîstan):** مامک (ئه و چ تشته؟). ههروهسا په یثقین (بردک، پردک) ژی لکارن.
- چیلان (Çîlan):** ئالاق و ئامیرین کوژ ئاسنی هاتبنه چیکرن، وهکی: (خه لهک، زنجیر، قفل و کلیل و کیر و ساتور و..... هتد).
- چین (Çîn):** طا (وهکی بیژی کاغه زئی یان په رۆکی بکه دو طا) - کوریشک و قورمچک (لسه روی و سه روچاڤا یان په رۆکی و..... هتد).
- چینه (Çîne):** چنیک یان دندکین کو مریشک ژ ئوردی هه لدگریت دا بخوت - دیواری کو بهس ژ لبن و ته قنی هاتبیته چیکرن (به ر و بلوک و که ریپچ تیدا نه هاتبنه بکار ئینان) - د زار اوئی جیولوجی دا، ههر ته به قهک ژ ئوردی کوژ لایین شوبینوار و پاشمایین خوه قه گریداینه ب سه رده مه کی شه.

ح

ح (Ha'): تپا هه شتی یه ژ

ئه لفا بییا زمانی فارسی. ئه ف تپه
د زمانی فارسی دا نینه و هه ر
په یقه کا کو د زمانی فارسی دا ب
به رچا ف بکه قیت کو بقی په یقی
ده ست پی کریت هینگی ئه و په یف
یان یا عه ره بی یه یانژی بنیاتی
په یقی عه ره بی یه و یا ئیخستیه د
قالین فارسی دا، هه روه سا مشه نه
په یقین دارشتی و لیکدایین
عه ره بی و فارسی کو ئه ف تپه د
نا قدا بت، وه کی نمونین ژیری.

حاجت روا (Hacet reva): ئه و

که سی کو محتاجیا وی هاتبته
قه تان دن.

حاجتمند (Hacetmend): پیدقی،

محتاج.

حاجتومند (Hacetûmend):

پیدقی، محتاج.

حاجی فیروزه (Hacî firûze):

زه لامی کول رژیین جه ژنا نه قروزی
روی خوه رهش دکه ت و جلکین
سور دکه ته بهر خوه و د ناف جادا
دا دگه ریبت و ب ئاخفتن و ترانه و
یارین خوه خه لکی دکه نینت و
پاره ی ژوان و هر دگرت.

حاجی لک لک (Hacî lek lek):

له گله گه - درکه به ژ زه لامی به ژن
زراف و بالا به رز.

حادثه جو (Hadêsêcû): که سی کو

به رده وام چا هه رتی قه و متنا
رویدانیت نوی بت - که سی کو ژ
رویدانا نه ترست.

حادثه زای (Hadêsêzay): هه ر

تشت یان که سی کو بته سه به بی
قه و متنا رویدانه کی.

حاشیه بندی (Haşîyê bendî):

دروست کرنا کنارین هه ر تشته کی،

- وہکی خہملا ندنا رەخیت بیستانی ب چاندنا گولا .
- حباب (Hubab):** پەقیشکیت کو بسەر ئاقی دکەقن .
- حاشیہ دار (Haşîyêdar):** ہەر تشتی کو کنار ہەبن .
- حباب وار (Hubabvar):** وہکی پەقیشکا .
- حاشیہ دوزی (Haşîyêdûzî):** حەبس، زیندان .
- حاشیہ نشین (Haşîyê nêşîn):** دروینا رەخین پەرۆک و جلکا و ہەر تشتەکی ژ فی رەنگی .
- حەبسخانە (Hebsxane):** حەبس، زیندان .
- حەبساگە (Hebsgah):** حەبس، زیندان .
- حەبسی (Hebsî):** حەبسی، زیندانی .
- حراج (Herrac):** فرۆتنا تشتەکی ب رەنگی لسەرێک زێدە کرنی .
- حاشیہ نویس (Haşîyê nêvîs):** پەر او تیزنقیس .
- حرامخوار (Heramxwar):** حەرامخۆر .
- حاصلخیز (Hasêlxîz):** ئەردی کو بەرەکی زێدە بدەت، ئەردی تیسەر دەرامەت .
- حرامزادە (Heramzadê):** بیژی - دەرکە یە ژ مەرۆقی حیلە کەر و فتنەچی .
- حاک (Hakî):** کەسی کو سوجبەتەکی یان ئاخفتنەکی بکەت یانژی سەرھاتیەکی و چیرۆکەکی بیژت .
- حەلکی لہەر چاقین وی نەمبەن .**
- حالی (Hala):** نۆکە، نەو، فی گافی .
- حرف راندن (Herf randen):** ئاخفتن، سوجبەت کردن .
- حرف زدن (Herf zeden):** ئاخفتن، سوجبەت کرن .
- حالی شدن (Halî şuden):** تیگە ہشتن .
- حرامخانە (Heramxane):** جہین تایبەت بوژن و حورمەتا د خانینن .
- حالی کردن (Halî kerden):** تیگە ہاندن .

- مه زنان ڦه .
حرمسرا (Heremsera): بنییره:
 (حرمخانه) .
- حروفچین (Hurûfçîn):** تیپلیدهر .
- حسابدار (Hêsabdar):** ژمیریار .
- حسابداری (Hêsabdarî):** ژمیریاری .
- حسدناک (Hesednak):** حه سوید .
- حسرت خوردن (Hesret xur-den):** خه م خوارن، کول دا کرن .
- حس کردن (Hêskerden):** هه ست کرن، پی حه سیان .
- حشره شناس (Heşerê şênas):** موورنیاس .
- حشره کش (Heşerê kuş):** موورکوژ، هه ر ده رمانه کی ژه هردار کو موورا بکوژت .
- حق پرست (Heq perest):** خودی پرئیس - که سی کو حه ژ راستی و دروستیی دکت .
- حق شناس (Heq şênas):** خودیناس - که سی کو باوهری ب راستیی هه ی - ب نان و خوئی .
- حق گو (Heq gû):** راستی بیژ .
- حقه باز (Huqqêbaz):** جادووگه ر، سیحریه ند - حیله که ر، فیلباز .
- حکم انداز (Hukm endaz):** تیرهاقیژی زیره ک کو تیرا وی خه له ت نه چت، سه گفان .
- حکیمانه (Hekîmanê):** وه کی حه کیما، کارین کو ب عه قل و زانین دهینه نه نجامدان .
- حلاجی (Hellacî):** کاری کو کویرنج پی رادبت .
- حلال خور (Helal xor):** حه لالخوژ، که سی کو خوه ژ مالی حه رام بده ته پاش .
- حلبی ساز (Helebî saz):** تهنه کچی .
- حلقه بگوش (Helqê bêguş):** که سی کو خه له ک یان گوهارک د گوهی بن - درکه به ژ به نی یان مرژقی گوهدار و فه رمان بجی هینه ر .
- حمایتگر (Hêmayetger):** زیره فان، حه ره س - پشته فان .
- حمدان (Hemdan):** ئالافی گوهنیلیی زه لامی (کیر) . ههروه سا (حمدون) ژی لکاره .
- حمدونه (Hemdûne):** مه میونک .
- حوردیس (Hûrdîs):** جوان وه کی حوریبا .

<p>حیلہ باز (Hîlêbaz): حیلہ کەر، فیل باز.</p>	<p>حوروش (Hûrveş): جوان وەکی حوربیا.</p>
<p>حیلہ کار (Hîlêkar): بنی پرہ: (حیلہ باز).</p>	<p>حیرت انگیز (Hêyret engîz): هەر تشتی کو ببتە سه به بی</p>
<p>حیلہ گر (Hîlêger): بنی پرہ: (حیلہ باز).</p>	<p>حە بیرین و سه سورمانی. حیرت زده (Hêyret zedê):</p>
	<p>سه سورمای، حە بیبری.</p>